

Stručni rad

**UMJETNIČKA DJELA VELIKIH MAJSTORA
KAO MOTIVIRAJUĆI ČIMBENIK U
POUČAVANJU LIKOVNE UMJETNOSTI**

Mateja Marčun, prof.
Osnovna škola Križe, Slovenija

Sažetak

U post-covidnom razdoblju kada učitelji vide promjene ili deficite učenika na društvenoj razini, kao sve veću prisutnost socijalne izolacije, isključenosti, usamljenosti, depresije, kulturne aktivnosti jedan su od načina promicanja kognitivnog i društvenog razvoja. Kroz to možemo utjecati na kvalitetu života ne samo pojedinog učenika, već i njegove obitelji i uže okoline, jer emocionalno osjetljivo dijete nesvjesno utječe i na osjećaje svoje bliske i udaljene okoline. I umjetnost je ta koja nas uvijek dotiče na emocionalnoj razini. Kako pobuditi emocije i dodirnuti ih jednim učenikom, jedan je od zadataka likovne umjetnosti u školi, jer je samo emocionalno osjetljivo dijete otvoreno vizualnoj i umjetničkoj kulturi, koju zatim nosi u svoj život.

Ključne riječi: umjetnost, emocije, motivacija, društveni razvoj, samoaktivnost, zdrav život

1. Uvod

Što je umjetnost

Umjetnost se obično definira kao skup svih ljudskih aktivnosti koje nisu izravno povezane s preživljavanjem i reprodukcijom i nisu definirane kao znanost. Kroz umjetnička djela čovjek obično izražava svoje osjećaje i percepciju okoline, svoj stav prema svijetu [9]. Prve umjetničke manifestacije pripadaju prapovijesti, u vrijeme paleolitika, prije više od 30.000 godina, kada je unutrašnjost špilja krasio mješavinama pigmenata i životinjskih masti. Ta su stvorenja bila vjerski orijentirana, povezana s bogoslužjem i ritualima ili narativnim svrhama, bez obzira na djela s estetskom ili ukrasnom svrhom [5]. Koncept umjetnosti nije uvijek postojao, već se pojavio u klasičnoj antici, kada je umjetnost dobila formalnu, tehničku, strukturnu i ideološku interpretaciju. S vremenom se podrazumijevala svaka aktivnost ili proizvod koji se provodi s estetskom i komunikacijskom svrhom kroz koju se ideje i emocije izražavaju kroz različite izvore kao što su plastika, lingvistika, zvuk, tijelo... [5] Umjetnost je stoga jedna od najvažnijih i najstarijih manifestacija čovjeka, koja nam omogućuje da razmišljamo o tome tko smo kao vrsta. U tom kontekstu, umjetnost se razvila iz različitih disciplina kao što su književnost, kazalište, glazba ili slikarstvo [5].

Vizualna umjetnost

Budući da se danas u umjetnosti izražavamo kroz širok raspon oblika, pojavio se pojam vizualni, koji neki vide kao koncept koji je suprotan umjetničkom. **Pojam** "umjetnički" pridržava se klasičnih oblika izražavanja i tradicionalne estetike, ali vizualno je ostatak, a ne umjetnički. **Vizualno**, to bi trebalo biti sve što vidimo i što je oko nas kroz svijet reklama, novina, weba, videa. To je ostatak **estetike** modernizma 20. stoljeća. U suvremenoj umjetnosti **pojam umjetnost i vizual** može se koristiti kao sopomenka, jer se ta umjetnost zapravo izražava kroz sve medije koje poznajemo [7]. Najjednostavnije je reći: vizualno je samo gledanje, ali likovno promatranje je i razumijevanje odnosa između elemenata umjetnosti [7].

2. Svrha promicanja likovne umjetnosti u osnovnoj školi

Važnost promicanja likovne umjetnosti kod djece široko je prepoznata jer utječe na izražavanje i kreativnost, na kvalitativno razmišljanje u različitim situacijama, razvija nekoliko vrsta inteligencije i mašte [2].

Umjetničko iskustvo djetinjstva najavljuje naknadnu suradnju i činjenicu u životu, što znači da će smanjenje pristupa umjetnosti kod djece vjerojatno imati trajne posljedice [1]. Studija studenata dodatnih umjetnosti provedena na 103 devetogodišnjaka u dvije gradske američke škole pokazala je porast samoaktivnosti, povećanu raznolikost pozitivnih interakcija između vršnjaka i rast originalnosti [3]. Samoaktivna djeca vjeruju da mogu biti agenti u stvaranju vlastite budućnosti i optimističnija su u pogledu onoga što im svijet nudi. Stručnjaci čak tvrde da izvorno razmišljanje i samoaktivnost idu ruku pod ruku, pa čak i da se izvorno razmišljanje može prosuti ili prenijeti na izvorno razmišljanje općenito, u različitim školskim i svakodnevnim situacijama [3]. Gruba definicija samoaktivnosti je povjerenje u sposobnost generiranja novih rješenja problema ili pronalaženja izvornih putova suočenih s problemom. Zaključuje se da visokokvalitetno umjetničko obrazovanje promiče osjećaj samoefikasnosti, kao i kreativno, originalno razmišljanje. To je učenike učinilo sigurnijima u svoje sposobnosti, ali i utjecalo na djetetov pogled na svijet [3].

Postoji i mnogo dokaza o zdravstvenim prednostima umjetnosti. Rezultati više od 3000 studija pokazali su važnu ulogu umjetnosti u prevenciji lošeg zdravlja, promicanju zdravlja te upravljanju i liječenju bolesti tijekom cijelog života [4].

U postcovidno vrijeme kada odgajatelji vide promjene ili deficite učenika na društvenoj razini, budući da je sve prisutnija socijalna izolacija, isključenost, usamljenost, potreba za umjetničkim aktivnostima raste jer se pokazalo da povećavaju kvalitetu života, otpornost i osjećaj kod osoba s kroničnim zdravstvenim problemima, uz smanjenje razine stresa i depresije, smanjenje socijalne izolacije i isključenosti, povećati osnaživanje i doprinijeti dobrobiti [4].

2.1 Motivacije za umjetničko stvaralaštvo

Budući da kreativnost nije samo urođena karakteristika osobe, već se može razvijati i s iskustvom, primarna svrha je da djeca uče, doživljavaju i cijene baštinu likovne umjetnosti, da se kreativno izražavaju, a istovremeno postaju otvorena vizualnoj i umjetničkoj kulturi. Umjetnička djela trebala bi motivirati djecu i potaknuti maštu koju prenose u svoje stvaranje i život [6]. Umjetnost je uključena u planove učenih nacrti svih razvijanih zemalja. Stoga se postavlja pitanje kako motivirati učenike na stvaranje umjetnosti, jer se kreativnost i umjetnička osjetljivost djeteta pokazuje kada su svjesni značenja i vrijednosti umjetničkog djelovanja. U to vrijeme postoji i velika spremnost za umjetničko djelo. Takvo dijete također može imati dubok utjecaj na obiteljsko okruženje, na osjećaje roditelja i njihov odnos prema umjetničkim kreacijama i umjetničkim aktivnostima, što neizravno uzrokuje da ga roditelji i drugi članovi obitelji podrže u njihovom umjetničkom izričaju [6]. To znači da kroz motivaciju učenika za umjetnički angažman i stvaranje utječemo i na funkcioniranje njihove neposredne i neizravne šire okoline. Da bi imali pozitivan stav prema umjetničkim kreacijama i umjetničkim aktivnostima, potrebno je stvoriti pozitivnu atmosferu, uvjete za poznavanje, potaknuti želju za istraživanjem umjetničkim materijalima i imati povjerenja u sebe. Samo povoljni uvjeti okoliša neće utjecati na interes za umjetničku djelatnost ako dijete nije samoaktivno. To će ga postupno mijenjati, shvatit će značenje i važnost umjetničke aktivnosti, povećat će se njezini interesi, znatiželja, želja za istraživanjem, uz važnost kreativnosti [6].

2.2 Umjetničko stvaralaštvo u školi

Poznato je da je vizualna umjetnost estetski poticaj koji izaziva emocionalni odgovor [8]. I upravo na emocionalnoj komponenti potrebno je izgraditi sate likovne umjetnosti, jer s tim dolazimo do pozitivne atmosfere, koja se povezuje sa stvaranjem i istraživanjem. Pitanje je, kako dobiti emocionalni odgovor? Godine iskustva pokazale su mi da željeni odgovor dobivam samo kroz inspirativan sat, koji unaprijed izrađujem kako bih naučio o slovenskoj i svjetskoj baštini likovne umjetnosti. Sat započinem računalnom prezentacijom života odabranog vrhunskog kreatora. Biram ga na temelju zanimljive tehnike, motiva ili samo aktualnosti djela, jer učenjem o različitim umjetničkim djelima studenti stječu širinu i razvijaju stavove, vrijednosti ili kulturnu svijest (Slika 1).

Slika 1: Uz pomoć računalne prezentacije studenti upoznaju kvalitetne kreatore.

Zatim slijedi prezentacija kreatorovih djela, kronološki raspoređenih. Istodobno se među studentima razvija živahan intervju o raznim tehnikama, idejama, motivima, simbolima ... Učenici se bave umjetničkim djelima i dopuštaju sebi da ih dodiruju, jer je to jedini način na koji tada mogu glasno razmišljati o njima. Na početku školske godine trebalo im je puno ohrabrenja pitanjima poput: "Što vidiš?" Što vam umjetnik želi reći? Postavljate li pitanja dok gledate sliku? Da li te nešto krivo shvaća na slici? Što ti pričaju boje? Objasni... Polako uče promatranje i uče o raznim umjetničkim terminologijama koje kasnije koriste pri gledanju umjetničkih djela.

Slijedi ogled i razgovor o tehnici, motivu, ideji odabrano djelo predstavljenog kreatora. Korak po korak, razgovaramo o tome kako će stvoriti ono što učenici trebaju znati o radu i na kojem koraku mogu iznijeti svoju kreativnost (slika 2).

Slika 2: Kreativni rad učenika prema F. Botera.

Učenici pripremaju mjesto za rad i počinju stvarati. Povremeno povezujem likovno stvaranje sa glazbom, koja prije upoznajemo na satovima glazbe, a zatim ih učenici slušaju tijekom kreativnog rada (npr. Andy Warhol – jazz).

Određena djela stvaraju se u parovima ili skupinama, s ciljem razvoja društvene komponente. U to vrijeme grupa ima preliminarni razgovor, prilagođavajući se onome što i kako će surađivati i stvarati (slike 3 i 4).

Slika 3: Skupina je prethodno dogovorila kako i što će stvoriti.

Slika 4: Grupa je stvarala veliki format umjetnice Gillian Ayres.

Dok učenici stvaraju, hodam među njima i postavljam pitanja koja ih potiču na stvaranje.

Kada završe proizvod, stavljaju ga usred klase, čiste sobu i gledaju proizvode svojih kolega dok velika većina ne završi stvaranje. Zatim pokušavaju odgovoriti na pitanja: Što vam se sviđa *i zašto? Biste li nešto istaknuli? Slažete li se sa svojim kolegom i zašto?...*

Na taj način učimo o mnogim umjetničkim poljima i mnogim različitim umjetnicima koji nadahnjuju studente, jačaju kreativne kapacitete i kulturnu svijest. Raznolikost umjetnika (*npr. M. Primočenko, G. Ayres, L. Da Vinci, L. Prap, G. Arcimboldo S. LeWitt, J. Brunt, A. Goldsworthy, J. Johns, W. Kandinsky, K. Haring, A. Warhol,...*) također motivira studente da stvaraju umjetnost, da s velikim osjećajem za umjetnost očekuju svaki sat likovne umjetnosti.

Sve slike prikazuju se tjedno na glavnom školskom odboru zajedno s osnovnim podacima odabranog kreatora. Na taj način potičemo preostale učenike i učitelje škole da postanu umjetnički osjetljivi i razmišljaju, jer nam često prilaze i postavljaju pitanja, ili jednostavno hvale određenu tehniku, motiv, ideju ...

3. Zaključak

U promijenjen način poučavanja vodila me vlastita predanost umjetnosti i umjetničkom stvaralaštvu, jer sam redoviti posjetitelj i istraživač galerija u Sloveniji i širom svijeta. I zato što su često neki učenici bili opterećeni, nemotivirani likovnom umjetnošću i često su doživljavali stres tijekom nastave umjetnosti, govoreći da ne mogu, *da ne znaju, da nije lijepo ...* Pokušala sam ih motivirati inspirirajući izbor kreatora da zajednički pregledaju neobične tehnike ili neobične ideje, te ohrabrujućim riječima da je potrebno izvući iz sebe što i kako osjećamo, uživati u radu i dati vlastitu kreativnost na slobodu. Treba reći da nitko nije opterećen evaluacijom, jer su ocjene uvijek najbolje ako mladi kreator slijedi okvirne upute, dovrši proizvod i opusti se i uživa u radu.

Na taj način studenti postaju otvoreni za vizualnu i umjetničku kulturu, a ta ih otvorenost vodi u životu da ponovno posjete galeriju, postanu osjetljivi na umjetničko stvaralaštvo, svrate pred čudnu ideju, inspiriraju svoju okolinu i daleku okolinu promatranjem, a možda čak i stvaranjem.

4. Literatura

- [1.] Bowen, D.H.; Kisida, B. (2019): Investigating Causal Effects of Arts Education Experiences: Experimental Evidence from Houston's Arts Access Initiative;
URL:https://kinder.rice.edu/sites/default/files/documents/Investigating%20Causal%20Effects%20of%20Arts%20Education%20Experiences%20Final_0.pdf (20. 7. 2023)
- [2.] Bresler, L. (1992): Visual art in primary grades: A portrait and analysis
- [3.] Catterall, J.S.; Peppler, K.A. (2007): Learning in the Visual Arts and the Worldviews of Young Children: Lessons from Skid Row

- [4.] Fancourt D.; Finn S. (2019): What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review
URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (19. 7. 2023)
- [5.] Gonzalaz-Zamar, M.D.; Abad-Segura, E. (2021): Visual Arts in the University Educational Ecosystem: Analysis of Schools of Knowledge
- [6.] Karim, S. (2011): Velike umetnine za male umetnike
- [7.] Kocjan, M. (et. Al) (2016): Likovna umetnost – i-učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu; URL: <https://eucbeniki.sio.si/lum/3172/index2.html>
- [8.] Tan, E. S. (2000). Emotion, art and the humanities. In M. Lewis & J. M. Haviland-Jones (Eds.), Handbook of emotions (pp. 116-136). New York: Guilford Press.
- [9.] Wikipedija URL: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Umetnost> (20. 7. 2023)